

Bulletin společnosti přátel historie města Chrastavy

No 249
1-2017

Náměstí 1905

Náměstí 2015

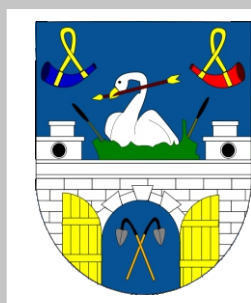
Na prahu nového roku 2017 – významná historická data

Říká se, že je sedmička šťastné číslo. Vybrali jsme pro vás na počátku roku 2017 několik letopočtů z historie města Chrastavy a nejbližšího okolí, zakončených číslem sedm (a pět), tedy výročí „kulatá“. Posuďte tedy sami, zda je možno události, které se v průběhu staletí staly, považovat za kladné, či nikoliv.

1277

Z roku 1277 pochází o hradu Vlsycz (dnes Grabštejn), a to ve stížnosti opata z kláštera Opatovice na to, že český král daroval statky českých pánů německé šlechtě. Avšak nejstarší bezpečná písemná zmínka o hradu Grabštejn (německy Grafenstein) je až z roku 1286, kdy je na jedné z listin opatřené pečeti zmíněn Ota II., purkrabí z Donína a na Grabštejně.

Grabštejn se týká i datum 6. 12. 1562, kdy v roce 1562 uplyne 455 let, kdy zadlužené panství kupuje měšťan z Vratislavi a doktor práv Jiří Mehl ze Střelice za 300 000 zlatých. Jiřímu Mehlovi Chrastava vděčí také za udělení městského znaku v roce 1581 (schválený císařem Rudolfem II.) a zároveň za labuť v městském znaku (součást rodového erbu Mehla ze Střelice).

Rodový erb Jiřího Mehla ze Střelice Městský znak Chrastavy

1347

Hrad Rajmond (Roimunt), dnes nacházející se na katastrálním území Bílého Kostela nad Nisou, byl postaven Janem z Donína v letech 1342–1347. V roce 1414 byl násilně převzat Janem z Vartemberka. Hrál důležitou roli ve válkách s lužickým Šestiměstím (jeho posádkou byl obsazen 1424–1430). V roce 1431 jej poničili husité a od roku 1453 je již zmiňován jako pustý.

1352

Z doby před 665 lety pochází nejstarší písemná zmínka o existenci Chrastavy. V latinsky psané církevní knize „REGISTRA DECIMARUM PAPALIIUM“, do které byly zaznamenány poplatky

(desátky) z farností Žitavska, zde narážíme na latinský tvar názvu našeho města Craczauia.

1357

Přesné datum založení hradu Hamrštejn není sice známo, ale první se připomíná v roce 1357 v listině, v níž Bedřich z Bibrštejna slibuje věrnost králi Karlu IV. Od roku 1433 obývala hrad husitská posádka. Poté se na něm vystřídal několik majitelů, v roce 1558 je však Hamrštejn uváděn již jako pustý hrad.

1512

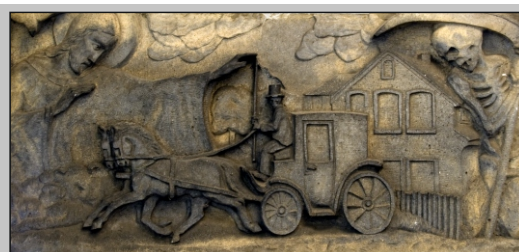
Na grabštejnském panství, jehož byla Chrastava součástí, se ujal vlády Mikuláš II. z Donína, který v roce 1527 udělil Chrastavě 24 článků důležitých privilegií (právo jmenování městské rady, právo varečné, právo tržní...).

1707

Před 310 lety byla uprostřed chrastavského náměstí zřízena kamenná kašna z pískovce, která nahradila její dřevěnou předchůdkyni postavenou v roce 1680. Je dílem hradeckého kameníka Christiana Riemera a nákladem 302 zlatých ji nechali zřídit představitelé města. Na jejím obvodu můžeme najít hned několik nápisů, které jsou však částečně znehodnoceny erozí. Kašna je zapsána v Ústředním seznamu kulturních památek ČR.

1887

Chrastavou projel naposled spěšný koněspřežný dostavník z Děčína do Liberce (jedním z posledních postilionů byl chrastavský občan Josef Richter).

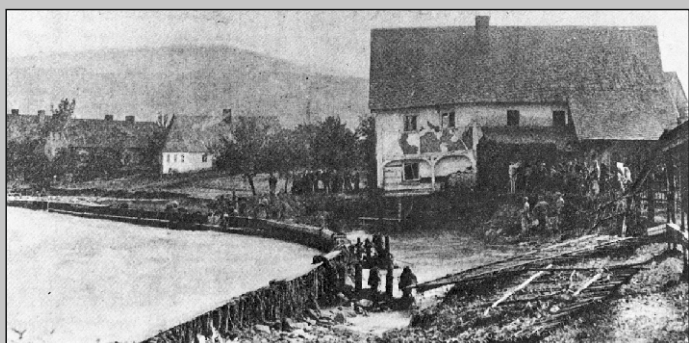
Náhrobek postilóna Josefa Richtera dnes umístěný v městském muzeu v Chrastavě

1897

Na rok 1897 dlouho obyvatelé podhůří Jizerských hor a obcí na březích řek Nisy i Jeřice nezapomněli. Byl to totiž rok, ve kterém naši oblast postihla dosud nejničivější povodeň v historii. Jen 29. července 1897 byly naměřeny v meteorologické stanici na Nové Louce srážky v denní hodnotě 345 litrů na metr čtvereční. Voda z Jizerských hor pak stekla do údolí a hlavní ničivá vlna postihla Novou Ves, Chrastavu, Bílý Kostel nad Nisou atd. ve dnech 30. a 31. července 1897. Povodeň si na Liberecku, Frýdlantsku a Jablonecku vyžádala 120 obětí. V Chrastavě povodeň zničila řadu domů a mj. zbořila kamenný most přes řeku Jeřici i na něm umístěný kříž. Přitom tento most nahradil ten krytý dřevěný, který odnesla voda v roce 1858...

Mostům na Jeřici se příliš nedaří. Hned po povodni zde byl postaven most provizorní, aby jej v roce 1907 nahradil „nezničitelný“ oceľový most s železobetonovou mostovkou. Ten byl ukázkou zručnosti řemeslníků na přelomu 19. a 20. století a byl v secesním stylu. Katastrofální povodeň 7. srpna 2010 ho však zničit dokázala.

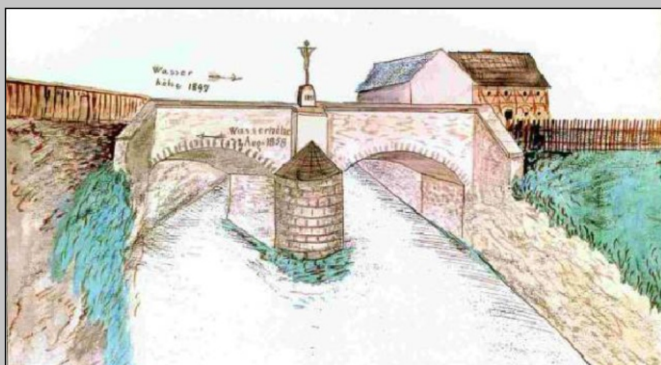
1897 – největší povodeň v historii města.

Pobřežní ulice v Chrastavě.

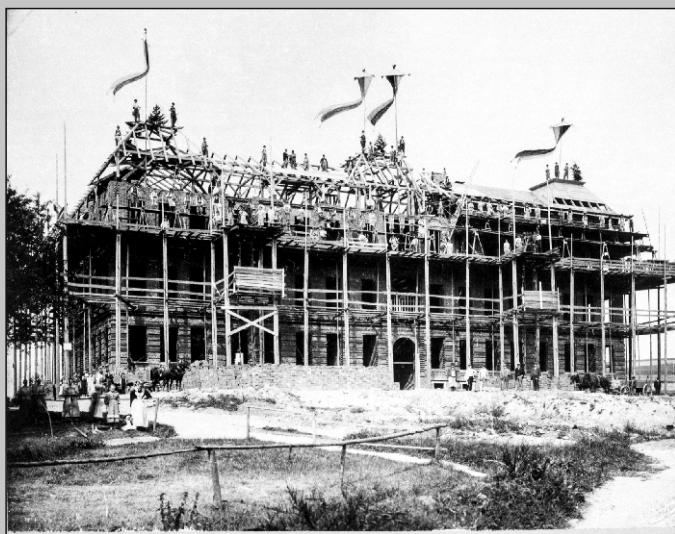
Po povodni 1897 v Nové Vsi...

Kresba Gregora Knescheho, znázorňuje výšku vody v roce 1897 v místě, kde stál kamenný most (později secesní).

1896–1897

Školní rok 1896 – 1897 zaznamenal významnou změnu v organizaci školství v Chrastavě. V roce 1896 byla dokončena výstavba moderní školní budovy „u kostela“. Tato budova se stala školou chlapeckou, zatímco škola na náměstí, která byla vybudována v roce 1881, byla určena pro děvčata.

Kralen- Volks- und Bürgerschule in Chrastau.
5. September 1896.

Výstavba školní budovy „u kostela“.

1907, 1912

Ještě v roce 1907 na zasedání městského zastupitelstva dne 31. srpna konstatoval starosta Bergmeier, že ve městě je „výskyt tyfu stálým a neodbytným hostem“. To vedlo zastupitele ke schválení záměru vybudování městského vodovodu. K samotné realizaci došlo až po vydání stavebního povolení v roce 1909, stavba byla započata o dva roky později a k dokončení vodovodu, který byl pojmenován na počest císaře Františka Josefa I., došlo až v roce 1912.

Stavba vodovodu Žitavskou ulicí k náměstí.

1912

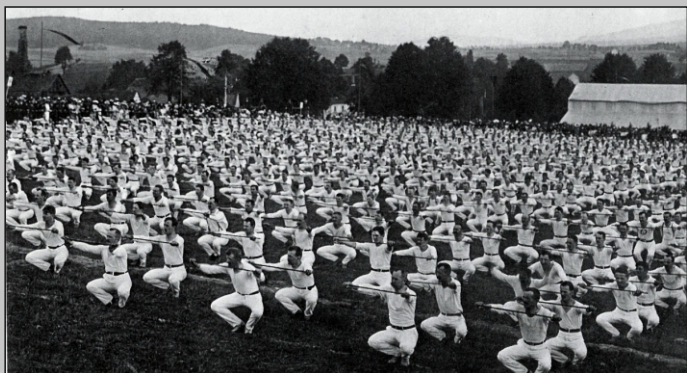
V roce 1912 byla dostavěna v Chrastavě ve své době moderní budova tzv. Bezirks-Siechenhaus (v rámci soudního okresu Chrastava), tedy starobinec, zařízení pro staré a nemocné lidi. Původně bylo zařízení určeno pro cca 120 lidí, o které pečovalo 18 řádových sester. V objektu byla i kaple. Po roce 1945 budova sloužila jako sirotčinec. Dnes je zde výchovný ústav.

1912

Ve dnech 20. – 22. července 1912 se v Chrastavě uskutečnil 20. župní tělovýchovný sraz Ještědsko-jizerské župy, které uspořádal místní Německý tělovýchovný spolek (Deutschen Turnverein).

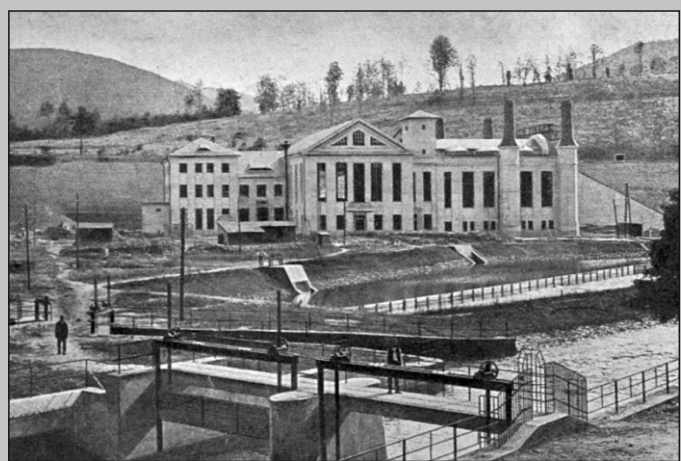
Cvičenci Ještědsko-jizerské župy při slavnostním nástupu na náměstí.

Cvičení probíhalo ještě na Richtrově vrchu (za školou).

1912

V údolí řeky Nisy mezi Andělskou Horou a Machnínem (Kolonka) na železniční trati mezi Žitavou a Libercem postavila společnost Elektrisches Überlandwerk Reichenberg s většinovým podílem města Liberec v letech 1911–1912 elektrárnu na hnědé uhlí. Spuštěna byla v říjnu 1914. Zásobována uhlím z hrádeckého dolu Kristýna, ale i uhlím ze vzdálené Mostecké a Duchcovské pánve. K elektrárně vedla i vlečka. Ve 30. letech 20. století byla největší uhelnou elektrárnou v severních Čechách s instalovaným výkonem 42 500 kVA. Provoz elektrárny byl ukončen roku 1966 z důvodu neefektivnosti výroby i nákladné dopravy uhlí po železnici. Osada Kolonka vznikla jako domy pro pracovníky elektrárny, kterých zde pracovalo kolem tří stovek.

1957

Chrastavu a zejména dětský ústav ve Školní ulici navštívil v červenci tohoto roku vietnamský prezident Ho Či Min. V Chrastavě žilo v té době téměř sto vietnamských chlapců a dívek, kteří zde byli na dlouhodobém pobytu od roku 1956. Většina z nich zde strávila čtyři roky života.

Návštěva Ho Či Mina v Chrastavě.

1967

16. ledna byly zahájeny práce na vybudování podchodu v budově městského muzea z náměstí do ulice Liberecké. Důvodem byl stále stoupající provoz automobilů.

7. února 1967 bylo v Libereckém okrese evidováno 16.500 motorových vozidel, z toho 6.500 automobilů, zbytek činily motocykly.

Stav budovy už s průchodem v 70. letech 20. století.

1967

V dubnu 1967 bylo započato s výstavbou tzv. Zemědělského nákupního a zásobovacího závodu pro okresy Liberec a Jablonec nad Nisou na prostranství po bývalé vápence fy Ressel u železničního nádraží (dnešní areál Sipron). Předcházela tomu demolice původního objektu a 7. března 1966 došlo také k odpálení továrního komínu.

26. října 1967 byl rodný dům malíře Josefa Führicha čp. 95 prodán restaurátorovi Národní galerie v Praze panu Jiřímu Fuskovi.

(Informace z roku 1967 pocházejí ze školní kroniky sepsané řídícím učitelem B. Honsou.)

Připravili: PhDr. František Vydra, Ivan Vydra

Hlavní použitá literatura, studijní materiály:

Bulletin SPHMCH 219, 225

Matoušek Jan a kol.: Grabštejn zapomenutý a objevený, 2013

Schwertner Rudolf:

Kratzau – Schicksal einer sudetendeutschen Stadt, 1966

Vydra Ivan:

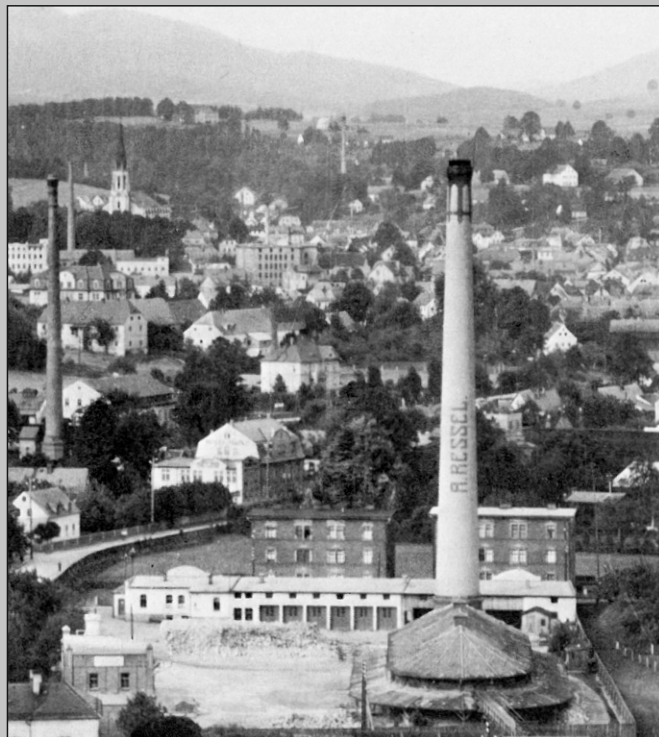
Boží muka a pomníky jako součást krajiny na Chrastavsku, 2014

Vydra František: Chrastava – kapitoly z historie města a jeho okolí

Soupis nemovitých kulturních památek, okr. Liberec, A-Le, 2013

Školní kronika

Internetové stránky

Vápenka fy Ressel (dnes areál Sipron).

Bulletin společnosti přátel historie města Chrastavy

Číslo 249 bylo vydáno v lednu 2017.

Vydává jako přílohu Chrastavských listů a pro svoji potřebu Společnost přátel historie města Chrastavy.

Toto číslo připravil: PhDr. František Vydra, Ivan Vydra

Napsat nám můžete na e-mail: sphmch@volny.cz

